

ולהעיר דבסי' תלו ישנם ביאורים אחרים על הרמ"א למה אין מברכים [ולהעיר דבמ"ב שם תפס בפשיטות דעת הביאור הגר"א ואכ"מ].

בדיקה לאור החמה

הרב פישל אסטער נו"נ בישיבה

בשו"ע סי' תלג ס"א: "אכסדרה שאורה רב, אם בדקה לאור החמה דיו, וה"ה כנגד ארובה שבחדר". ובמג"א סק"ד דרי"ו ס"ל דאסור לבדוק נגד החלון שבכותל (וכמשמעות דברי המחבר שכ' דוקא אכסדרה וארובה). ובטור מפורש דגם נגד חלון מותר, וכן משמע ברמב"ם. אח"כ מביא לשון הש"ג, דמשמע דמותר לבדוק לאור היום, אפי' כשאין החמה זורחת, ודלא כמשמעות דברי המחבר שכ' "אור החמה".

ובפמ"ג מבאר אשר ב' דברים אלו: א' חלון מותר לבדוק כנגדו, וב' אור היום מותר - סברא א' היא, דלמחבר דס"ל דמותר לבדוק רק לאור החמה (כלשונו), חלוק אור החמה שמאיר בארובה מאור החמה שבא מהחלון שבכותל, דאור החמה הזורח מהצד חלש יותר. אבל במג"א שמביא דמותר לבדוק גם לאור היום, אין חילוק בין חלון לארובה, דמ"מ נכנס להבית אור היום, ובאור היום מותר לבדוק.

ואולי ביאור דבריו, דלהמחבר הא דמתירין לבדוק לאור השמש הזורחת, הוא כבדיקה לאור הנר, דבמקום חשוך א"א לבדוק (היטב) בלי נר, ואור הנר יפה לבדיקה, כמו"כ מותר לבדוק לאור החמה, דסגי אורו להאיר במקום שבודק. ומובן עפ"ז מה שמחלק בין אור החמה שבא דרך ארובה או חלון דאינו דומה הזריחה דרך ארובה לחלון. אבל המג"א ס"ל, דמה שמותר לבדוק לאור החמה, אינו ע"ד בודק לאור הנר, אלא שמכיון שהוא באמצע היום, אין צריכים לתוס' אור כדי לבדוק, דלכתחילה הוא מקום מואר.

בס"א: המחבר ס"ל, דכמו שהבודק לאור הנר, הוא שמכניס אור הנר למקום חשוך, כך בודק לאור זריחת השמש, נאמר דינא דאפשר לבדוק לאורה כיון שנכנס זריחתה למקום חשוך. אבל למג"א, ביום, לא נאמר דינא שמותר לבדוק לאור החמה, אלא דבמקום שיש אור היום, הרי המקום ממילא מואר ומותר לבדוק שם.

ועייג"כ בשו"ע אדה"ז, דבס"ב כ' דמותר לבדוק באכסדרה וכו' לאור היום ואפי' ביום המעונן. ובס"ד, דאפשר לבדוק לאור היום שבא דרך החלון. ואפ"ל כנ"ל, דתליא אהדדי, דמכיון שלאור היום אין המקום חשוך, ואי"צ לאור נוסף, הרי גם בחלון המקום מואר, ואי"צ לאור נוסף.

ולכ' עפ"ז יש לבאר, מה שראיתי שמקשים על המג"א (ואדה"ז) דס"ל דאפשר לבדוק ביום המעונן, ואין לבדוק בחלון שיש בו זכוכית (וגם כשזורחת השמש), דלכאורה מאי שנא, דמאי גרע זכוכית המפסיקה לפני אור השמים שאין בודקין, לעננים המסתירים אור השמש שבודקין (אם לא שנאמר דבמציאות זכוכית מסתירה יותר, אבל קשה להולמו).

אלא שי"ל כנ"ל, דההיתר לבדוק לאור החמה אינו כדינא דבודק לאור הנר, שמשתמשים באור הנר להכניס אור במקום חשוך, אלא דלכתחילה אין תקנה שזקוק לאור נוסף, דלכתחילה המקום מואר מצ"ע. וא"כ י"ל, דזה לא נאמר בתוך הבית, דאי"ז מקום המואר ממילא, דלא ברירא מילתא שבתוך הבית יש אור בלי אור הנר, ולכן תקנו לבדוק בנר, דצריך להכניס אור ע"י נר. ורק היכא דאיכא ארובה או חלון בלי זכוכית, אמרינן דהמקום שכנגד הארובה או החלון לא נק' תוך הבית, והוי מקום המואר מצ"ע, אבל כשיש זכוכית, לא נפקע מקום זה ממה שהוא בתוך הבית, וחזר דינו למה שתקנו שבתוך הבית מצד עצם חפצתו צריך לבדוק בנר. אבל יום המעונן, דאף שהוא מעונן, הרי ביום דמצד עצם חפצת הזמן והמקום ממילא יש אור, לא נאמר בזה התקנה לבדוק לאור הנר, דאי"צ.

ובס"א דשונה המקום של אכסדרה וכנגד ארובה וחלון בעצם חפצתו, דבאכסדרה לכתחילה לא תקנו שצריך לאור נוסף, כיון שבעצם היא מוארת. אבל בתוך הבית דבעצם מצד חפצת המקום א"א לבדוק בלי נר, דכ"ה עצם התקנה דבתוך הבית צריך אור הנר, אלא שכנגד הארובה וחלון נתחדש שאינם כתוך הבית, ואפשר לבדוק לאור היום, דנפקע מהתקנה לבדוק לאור הנר. לכן בבית אם יש איזה הפסק שיהי' (זכוכית), חזר דינו שתיקנו לבדוק לאור הנר.

ומובן עפ"ז מה שמדגיש אדה"ז בההיתר לבדוק כנגד הארובה: "מותר לבדוק בקרקעית החדר שכנגד הארובה ביום בלא או הנר. . . אבל שער קרקעית החדר שאינה כנגד הארובה ממש, צריך לאור הנר", ובחלון כ': "וכן חלון שבכותל. . . כל מה שמכוון כנגדו ממש,

אין צריך בדיקה לאור הנר", דמדגיש אדה"ז דצ"ל מכוון ממש. ולכ' מהי ההסברה בזה, דגם אם אינו הטפח המכוון ממש כנגד הארובה או החלון עצמו, הרי עדיין אורו רב לבדוק שם, והוא כהלכתא בלא טעמא שצ"ל מכוון. ובגמ' הל' הוא "לצדדין", ומשמעות הדבר דלצדדין, דמצד שרחוק מאור הנכנס דרך הארובה עד שנחלש אורו, א"א לבדוק לאור החמה. אבל אדה"ז מוסיף שצ"ל מכוון ממש, ובאמת לכ' מקורו של אדה"ז הוא בל' רש"י שכ' "נגד החור ממש", "ולצדדין של חור", ומשמע דבאותו חור צ"ל מכוון ממש ולא לצדדין של חור, (אלא שבחור י"ל שאם אינו מכוון ממש, בקל נסתר אורו של חמה. ובכלל צ"ע מדוע נדחק רש"י לומר דאיירי בחור).

ולהנ"ל א"ש, דבתוך הבית לא נאמר שמכיון שמואר הוא, ממילא אי"צ לאור נוסף, דבתוך הבית מצד עצם חפצת המקום תקנו לבדוק בנר גם אם יש אור, כיון דלא ברירא מילתא כאכסדרה וחצר שהמקום מואר מצ"ע, אלא שכנגד ארובה או חלון במקום המכוון ממש נגדו, אמרי דלא נק' בתוך הבית והוי כאכסדרה, אבל אם אינו מכוון ממש, חזר דינו להיות בתוך הבית שתקנו לבדוק בו בנר.

ויומתק מאוד עפכהנ"ל ל' אדה"ז בס"ב-ד: "אכסדרה כיון שאורו רב מאוד יכול לבדקו לכתחילה ביום בלא אור הנר", "וארובה . . מותר לבדוק . . ביום בלא אור הנר, "חלון . . אין צריך בדיקה לאור הנר". דלכאורה מדוע מדגיש השלילה שאי"צ אור הנר, ולא כ' החיוב שבודקין לאור היום, וכל' הגמ' "אכסדרה לאורה נבדקת". אלא שבזה מבאר אדה"ז דמה שבודקין לאור החמה, לא נאמר בזה דינא דכמו שבודקין לאור הנר, כך פעמים דינא הוא שבודקין לאור החמה, אלא הוא דינא שבמקום שמצ"ע מואר הוא, לא תקנו שצריך לאור נוסף, ולכן אי"צ אור הנר, דנבדק ממילא כיון שהמקום מואר, (ומתאים גם ל' הגמ' "לאורה נבדקת", שבד"מ נבדקת לאורה).

שינוי הלשון בין רציחה להריגה

הרב משה רבינוביץ
ברוקלין, ניו יורק

במסכת סנהדרין (לה, א) אנו מוצאים דבר פלא, כי בדרך כלל בכל מקום שמדובר אודות זה שבית דין מחייב עונש מיתה באחד מארבע מיתות, הלשון בגמ' הוא: "מיתת בי"ד", ואילו במי שהרג את הנפש,